

MACARISTAN BÜYÜKELÇİLİĞİ
ANKARA

MACAR TÜRKOLOGLAR

Küçük Biyografik
Ansiklopedi

TÜRKSOY

ULUSLARARASI TÜRK KÜLTÜRÜ TEŞKİLATI
INTERNATIONAL ORGANIZATION OF TÜRKIC CULTURE

Yayımlayan: Gábor Fodor

Yazı kurulu:

Géza Dávid, Pál Fodor, Mária Ivanics, Benedek Péri,
István Vásáry

Yazarlar:

György Csorba (Gy. Cs.), Géza Dávid (G. D.), Gábor Fodor (G. F.),
Pál Fodor (P. F.), Mária Ivanics (M. I.), László Károly (L. K.), Nándor
Erik Kovács (N. E. K.), Benedek Péri (B. P.), István Vásáry (I. V.)

Çeviriler:

Gábor Fodor, Emre Saral, Áron Sipos, Balázs Szóllóssy

Redaksiyon:

Emre Saral

Tasarım:

Ezgi Zorlu

ISBN: 978-605-71326-2-8

Ankara

2022

Bu eserin tüm hakları saklıdır. Yazılar ve görsel malzemeler yayımcıdan yazılı izin alınmadan tümüyle ya da kısmen yayımlanamaz. Elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt vs. araç ve ortamlarda çoğaltılamaz ve iletilemez.

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)
OR-AN Ferit Recai Ertuğrul Caddesi No: 8
06450 Çankaya - Ankara / Türkiye
+90 (312) 491 01 00 (pbx)

İçindekiler

ÁGOSTON, GÁBOR / 10
AGYAGÁSI, KLÁRA / 12
ALMÁSY, GYÖRGY / 14
BARTHA, JÚLIA / 16
BASKI, IMRE / 18
BAYERLE, GUSZTÁV / 20
BELLÉR-HANN, ILDIKÓ / 22
BERTA, ÁRPÁD / 24
BLASKOVICS, JÓZSEF [JOSEF BLAŠKOVIČ] / 28
BODROGLIGETI, ANDRÁS / 32
CZEGLÉDY, KÁROLY / 34
CZENTNÁR, ANDRÁS / 36
CSÁKI, ÉVA JUDIT / 38
CSATÓ, ÉVA ÁGNES / 40
CSIRKÉS, FERENC / 42
CSORBA, GYÖRGY / 44
DALLOS, EDINA / 46
DANKA, BALÁZS / 48
DÁVID, GÉZA / 50
DOBOS, ÉVA / 54
ECKMANN, JÁNOS / 56
ERŐDI-HARRACH, BÉLA / 58
F(ALVAYNÉ) MOLNÁR, MÓNKA / 60
FEHÉR, GÉZA (BABA) / 62
FEHÉR, GÉZA (OČUL) / 64
FEKETE, LAJOS / 66
FODOR, GÁBOR / 70
FODOR, PÁL / 72
GERELYES, IBOLYA / 76
GERMANUS, GYULA / 80

KARÁCSON, İMRE (19 Şubat 1863, Torna – 2 Mayıs 1911, İstanbul, Türkiye)

Osmanlı tarihçisi, Osmanlı arşiv çalışmalarının öncüsü, din adamı. Orta öğrenimini Veszprém, Sopron ve Győr'de; teoloji eğitimini de Budapeşte Merkez Papaz Yetiştirme Enstitüsünde tamamladı. 1885 yılının Temmuz ayında Győr'de Katolik papaz olarak takdis edildi. 1888'de teoloji doktoru oldu; bir sene sonra Győr Kraliyet Katolik Öğretmen Okuluna öğretmen (1889); daha sonra 1891'de ise aynı kuruma müdür olarak atandı. 1900'lerin başında kendi isteğiyle Pér köyü kilisesinin papazı oldu. 1906'da Győr Küçük İlahiyat Enstitüsüne atandı. Imre Karácson'da – o zamanki birçok yurttaşı gibi – 1877–1878'de Macaristan'ı kasıp kavuran Türk dostluğu Türkolojiye ilgi uyandırdı. O dönemde Türk diliyle ve genelde Doğu tarihiyle ilgilenmeye başladı. 1890'lı yıllarda çok defa Balkanlar'a ve Anadolu'ya seyahat etti; bu arada iyi Türkçe öğrendi. Türk kaynaklarını Macarcaya çevirmesinde ve neşretmesinde ciddi rol oynayan meşhur Ármin Vámbéry (→) ile temasa geçti. Vámbéry'nin teklifiyle Evliya Çelebi *Seyahatnamesi*'nin 6. cildin neşrine dahil olup İstanbul baskısına katıldı. 1902'de Macar Bilimler Akademisi kendisine bu cildin Macarcaya tercümesi görevini verdi, bu eseri 1904'te yayımlandı. Aynı dönemde Osmanlı ve Macar hükümetleri arasında Türk topraklarında ölen Ferenc Rákóczi'nin naaşının 1906 yılında eve getirilmesi üzerine müzakereler başlamıştı. Bu dostane atmosferde Sultan II. Abdülhamit, Macar bir heyetin Türk–Macar ilişkileri, bilhassa Rákóczi ve Thököly mültecileriyle ilgili olarak İstanbul'da arşiv araştırmaları yapmasına yönelik Macar ricasını onayladı. Macar Hükümeti, Balkan uzmanı Lajos Thallóczy'nin teklifi üzerine bu görevi Imre Karácson'a tevdi etti. Karácson, 6 Nisan 1907'de İstanbul'a geldi ve orada çeşitli arşivlerle kütüphanelerde 2 Mayıs 1911'deki ölümüne dek araştırmalarda bulundu. Cenazesi Macar devleti tarafından memleketine getirildi; Győr şehri ise 14 Mayıs günü kendisine bir cenaze töreni düzenledi.

Karácson, Avrupa tipi arşiv araştırmalarıyla acınacak haldeki İstanbul arşivlerinin düzenlenmesini teşvik etti; tarih yazımı faaliyetleri ve Türk fikir hayatıyla sürdürdüğü ilişkileriyle ise çağdaş Türk tarih yazımının kurumsal düzeninin doğmasına yardım etti. Tarih-i Osmanî Encümeni çalışmalarına haricî üye olarak katıldı. Kurumun süreli yayını *Tarih-i Osmanî Encümeni Mecmuası*'nın çıkmasına (Nisan 1910) katkıda bulundu ve dergiye aralarında Türk matbaasının

kurucusu İbrahim Müteferrika hakkındaki de olmak üzere çok sayıda makale yazdı. İkdam gazetesinin editörü Ahmet Cevdet, Ahmet Midhat Efendi ve Ahmet Refik gibi isimlerle yakın ilişkiler geliştirdi.

Araştırmaları esas olarak Rákóczi'nin ilticasıyla ve Osmanlı Macaristanı dönemiyle ilgili Osmanlı arşiv belgelerin ortaya çıkarılmasına yönelmiştir, ama çeşitli zorluklar ve engellerden ötürü bu araştırmalarına ara vermek zorunda kaldığı dönemde Macarlar açısından önemli kaynaklar buldu. (Bunlar daha sonra ayrı ciltler olarak yayımlandı). Arşivden gelecek izni beklerken Evliya Çelebi *Seyahatnamesi*'nin o zamanlar henüz yayımlanmamış 7. cildini, kısmen özetleyerek Macarcaya çevirdi; Macar Bilimler Akademisi bu cildi 1908'de yayımladı. Ayrıca İbrahim Peçevî ve Katip Çelebi gibi önemli Osmanlı tarih yazarlarının kroniklerini ve kronik bölümlerini de Macarcaya tercüme etti. Bu çalışması, eserlerinin çoğunluğuyla benzer olarak, ancak vefatının ardından yayımlanabildi. İstanbul'daki ikametî sırasında yaşananlar ve araştırmaları hakkında düzenli olarak Macar bilimsel dergilerinde değerlendirmelerde bulundu. Macar hükümetinin ricasıyla Bosna'nın ilhakından ötürü infiale kapılan Türk kamuoyunun yatıştırılması gibi bazı diplomatik görevler de yerine getirdi. 1908 Temmuz Jön Türk Devrimi'nin ve sonrasında vuku bulan büyük değişimin tanığı oldu. Türkiye anılarını ve tecrübelerini günlüğünde ve çok sayıda özel ve resmî mektuplarında miras bıraktı – bunlar Türkiye ve Türkiye'nin yazgı döndüren zamanlarına ait orijinal ve birincil kaynaklardır. İlk defa İstanbul'da bir Macar bilim enstitüsünün kurulmasına yönelik ihtiyacı dile getirdi. Haklı biçimde, kendi neslinden sonra gelen çağdaş Türk–Macar bilimsel ve siyasi ilişkilerinin kurucularından biri olarak unutulmadı.

Başlıca eserleri:

Evlia Cselebi török világotató magyarországi utazásai 1660–1664. (Török-magyarkori Történelmi Emlékek. Második osztály: Írók.) A M. Tud. Akadémia Történelmi Bizottságának megbízásából fordította és jegyzetekkel kísérte dr. Karácson Imre. Budapest, 1904.; *Evlia Cselebi török világotató magyarországi utazásai 1664–1666.* A. M. Tud. Akadémia Történelmi Bizottságának megbízásából fordította és jegyzetekkel kísérte dr. Karácson Imre. Budapest, 1908.; *Az egri török emlékirat a kormányzás módjáról. Eger vára elfoglalása alkalmával az 1596. évben írta Molla Haszán Elkjáfi.* A török kéziratból fordította és magyarátat írta Karácson Imre. – Felolv. a Tud. és Irod. osztály 1908. november 26-án tartott ülésén. Budapest, 1909.; *A Rákóczi-emigráció török okmányai. 1717–1803.* A konstantinápolyi levéltárakból összegyűjtötte és fordította dr. Karácson Imre. Az előszót írta dr. Thallóczy Lajos. Budapest, 1911.; *Török-magyar oklevéltár 1533–1789.* A konstantinápolyi levéltárakban gyűjtötte és magyarra fordította néhai Karácson Imre. A magyar kir. miniszterelnökség megbízásából szerkesztették Thallóczy Lajos, Kracsári János, Székfü Gyula. Budapest, 1914.; *Török történetírók.* (Török-magyarkori történelmi emlékek. Második osztály: Írók) A M. Tud. Akadémia Történelmi Bizottságának megbízásából fordította és jegyzetekkel kísérte Karácson Imre. III. 1566–1659. Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta Székfü Gyula. Budapest, 1916.

Kaynakça:

István Bene, *Karácson Imre élete és művei (1869–1911)*. Győr, 1936.; Iván Dévényi, A török levéltárak legnagyobb magyar ismerője. *Vigilia* 29/1 (1964) 62–64.; Pál Fodor, Karácson Imre (születésének 125. évfordulóján). *Keltekutatás* 1989. tavasz 109–114.; Ildikó Arbanász – György Csorba, Magyar kutatók isztambuli levél- és könyvtárakban a második világháború előtt. In: *A kísérlet folytatódik. A II. Nemzetközi Vámbéry Konferencia*. Ed.: Mihály Dobrovits. Dunaszerdahely, 2005, 23–31.; Sándor Papp, „Rendkívül felemelő és megindító látvány ennek a rabságból felszabadult keleti népnek a lelkesedése”. Forradalom és alkotmányosság a 20. század eleji Isztambulban egy magánszemély és a hivatalos diplomácia szemszögéből. *Aetas* 35/3 (2020) 87–112.

P. F.